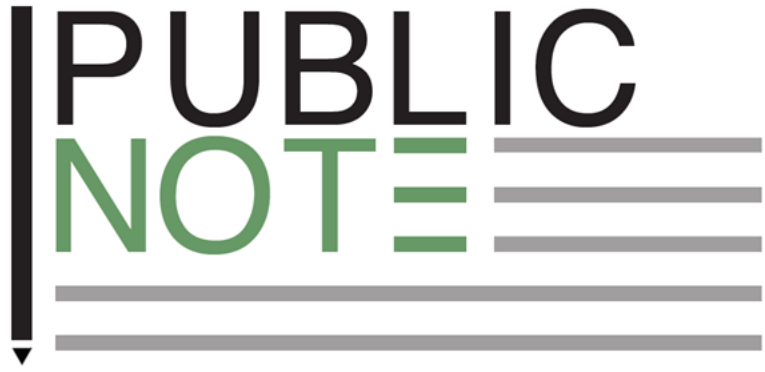

Wat kan je verwachten van klanten van prostituees?

Beleid rondom prostitutie richt zich steeds vaker op de vraagkant van deze markt: de klant. Soms gebeurt dat door criminalisering. In onder andere Noorwegen en Zweden is bijvoorbeeld het kopen van seks strafbaar gesteld. In Nederland werd onlangs een petitie ingediend om ook hier dergelijke wetten in te voeren. Uit onderzoek blijkt echter dat het criminaliseren van klanten niet ten goede komt aan sekswerkers: het werk wordt onveiliger voor prostituees omdat het bijvoorbeeld lastiger is om klanten te screenen (Vanwesenbeeck, 2017).

Zou het dan mogelijk zijn om de werkomstandigheden van prostituees te verbeteren door klanten aan te spreken op hun morele verantwoordelijkheden? Daar lijkt het niet op, suggereert onderzoek onder 241 klanten. Uit onze data bleek geen samenhang tussen de morele opvattingen van klanten over prostitutie en hun gedrag jegens sekserkers. Dat betekent dat als een klant bijvoorbeeld de opvatting heeft dat het belangrijk is om na te gaan of een prostituee vrijwillig werkt, dit niet per se leidt tot gedrag dat bij deze opvatting aansluit.

Key words: criminalisering, prostitutie

Zwaar werk

De werkomstandigheden van prostituees zijn vaak al niet optimaal. Prostitutie is zwaar werk. Zoals Martha Nussbaum (1998) beschrijft, lopen sekswerkers regelmatig gezondheidsrisico's en krijgen zij vaker met geweld te maken. De prostitutie onderscheidt zich van anders zwaar werk door het stigma waarmee sekswerkers te maken krijgen en doordat dit werk in de praktijk (en in de wet) niet als 'gewoon werk' wordt gezien. Van Weesenbeeck (2017) wijst er bijvoorbeeld op dat het in Nederland door toenemende regulering en gentrificatie steeds lastiger is om als zelfstandige prostituee te werken. Dit vermindert de autonomie van deze groep en maakt hen kwetsbaarder voor uitbuiting.

De klant reguleert de markt

Er is dus ruimte voor verbetering wat betreft de werkomstandigheden van prostituees. Klanten vormen een belangrijk onderdeel van de prostitutie markt. Net als in ander markten, hebben klanten een regulerende functie: het koopgedrag van de klant heeft invloed op het aanbod. Kunnen zij worden ingezet om de positie van prostituees te verbeteren? Het 'Scandinavische model' van het strafbaar stellen van prostitutiebezoek lijkt deze verbetering niet te brengen. Een andere manier om in te spelen op het regulerende potentieel van klanten is door voorlichting. Het idee hierbij is dat door bewustwording van misstanden in de prostitutie, het morele kompas van klanten wordt beïnvloed en dat dit vervolgens hun gedrag ten aanzien van prostituees verbetert. Dit wordt bijvoorbeeld geprobeerd met banners op seksadvertentiewebsites. Daar wilden we graag meer over weten, omdat naar de effectiviteit hiervan nog niet veel onderzoek is gedaan.

Ons onderzoek

Doormiddel van een online enquête onder 241 klanten en 13 diepte-interviews onderzochten we de morele opvattingen van klanten van prostituees. Hierbij vroegen we niet alleen naar opvattingen over mensenhandel en uitbuiting, zoals gebeurde in eerdere onderzoeken (Zaitch & Staring, 2008; Husen en van Dijk, 2016). Morele opvattingen over wat 'goede' prostitutie is, zijn namelijk breder dan dat. Het gaat ook over wat een goede prijs is voor diensten, of het wenselijk is dat prostituees werken vanwege financiële problemen en over praktische werkomstandigheden.

De groep klanten die de enquête invulde, bleek er een 'prostituee-vriendelijke' moraal op na te houden. We vroegen naar opvattingen over vrouwen, vrijwilligheid, eerlijke lonen en werkomstandigheden. Vinden klanten het bijvoorbeeld belangrijk dat een prostituee een schone

en veilige werkruimte heeft? De zelf gerapporteerde morele overtuigingen lijken de prostituee-vriendelijke kant op te neigen. Zo geven aan het belangrijk te vinden dat klanten nagaan of prostituees vrijwillig werken, dat de vrouwen in een veilige omgeving werken en dat klanten hen een goede prijs betalen.

Dat klinkt als goed nieuws. De morele opvattingen van klanten stroken met een betere situatie voor prostituees. Dit is echter alleen goed nieuws voor prostituees als morele opvattingen een belangrijke rol spelen in het gedrag van deze klanten. Om dit te onderzoeken bevroegen we de klanten niet alleen op hun morele overtuigingen maar ook op hun gedrag.

Het zelf-gerapporteerde gedrag laat een gemengd beeld zien. We vroegen naar gedrag rondom het signaleren van vrijwilligheid maar ook naar betalingsbereidheid. Ongeveer 35% van de klanten geeft aan weleens te vragen of een prostituee vrijwillig werkt. Veel klanten (77%) geven aan dat ze van tevoren niet proberen de prijs omlaag te krijgen maar 90% geeft aan achteraf wel onder de prijs uit proberen te komen, door bijvoorbeeld af te dingen. Hoewel het beeld minder positief is dan bij de morele overtuigingen, lijkt het gerapporteerde gedrag ook de prostituee-vriendelijke kant op te neigen.

Geen goed nieuws

Maar, en dit is het probleem, statistische analyse laat zien dat er geen significante relatie bestaat tussen de morele opvattingen van een klant en zijn gedrag.

Dit betekent dat klanten die aangeven er een prostituee-vriendelijke moraal op na te houden, zich niet beter gedragen dan klanten met een mindere moraal. En andersom: klanten die zich 'goed' gedragen tegenover prostituees zijn niet per se de klanten die sterke prostituee-vriendelijke morele overtuigingen hebben.

Uit de data blijkt dat morele opvattingen van klanten over vrijwilligheid, loon en welzijn van prostituees, helemaal geen invloed te hebben op het nagaan van vrijwilligheid door klanten. Er is ook geen verband tussen morele opvattingen over vrouwen en gedrag tegenover prostituees. Hoewel bezoekers die aangeven een eerlijk loon en welzijn belangrijk te vinden, wel iets makkelijker hun rekening betalen, is deze relatie statistisch helemaal niet sterk. Er is, kortom, nauwelijks verband tussen morele overtuigingen en gedrag.

Deze discrepantie tussen overtuigingen en gedrag kwam ook in de diepte-interviews naar voren. Hoewel klanten bijvoorbeeld aangeven het welzijn van prostituees erg belangrijk te vinden en ze aangeven dat ze gedwongen

prostitutie proberen te vermijden, vertaalt dit zich niet in het melden van uitbuiting als ze dit tegenkomen.

Zo vertelde een klant:

'Ik zou er niet heen gaan. Maar wie help ik daarmee? Ze wordt toch door die man de auto uit geschopt, maar ze moet toch met geld terugkomen. Ik zou niet de politie bellen'

Een andere klant vertelt:

'Als ze een misdaad-anoniem nummer openen dan wil ik daar best gebruik van maken. Maar als ik ze bel, het blijkt helemaal mis, en ze bekijken de grote bak met condooms, DNA-onder en hé, daar hebben ze me. Dat maakt het niet aantrekkelijk, ik vind het moeizaam.'

Dit heeft gevolgen voor het reguleringspotentieel van klanten. Als het klopt dat er niet echt een verband is tussen de morele overtuigingen en het gedrag van klanten, heeft het geen zin om de morele overtuigingen van klanten te proberen te beïnvloeden. Je kunt deze overtuigingen misschien wel veranderen, maar dit zal zich niet vertalen in beter gedrag op de prostitutie markt en daarmee ook niet tot het verbeteren van de werkomstandigheden van prostituees. De resultaten van dit onderzoek suggereren dat beleidsmakers zich beter kunnen richten op het direct sturen van gedrag. Dit kan bijvoorbeeld via wetgeving.

Het enige verband dat wel uit de studie kwam is namelijk een verband tussen gedrag en wetgeving. Klanten die aangeven op de hoogte te zijn van wetgeving rondom prostitutie blijken zowel hoog te scoren op moraliteit als op gedrag.

Maar, leidt strengere wetgeving tot een verbetering voor de positie van sekswerkers of schrikt het klanten juist nog meer af om misstanden te melden? En op welke manier is wetgeving in te zetten op een manier dat vrouwen in de prostitutie er daadwerkelijk beter van worden en er niet juist kwetsbaarder door worden? Misschien is het normaliseren van sekswerk, zoals in Nieuw-Zeeland is gebeurd een goede optie. Op basis van dit onderzoek is daar niets over te zeggen. Er is nog veel werk aan de winkel.

Voetnoten

¹ Ik gebruik de woorden 'prostitutie' en 'prostituee' omdat deze ook in het onderzoek zijn gebruikt. Er is toen voor deze woorden gekozen omdat het onderzoek zich specifiek richt op vrouwen met mannelijke klanten en de termen 'sekswerk' en 'sekswerker' breder worden toegepast.

² Zie: <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/werkt-het-zweedse-model-wel-prostitutie-verbieden-is-hetzelfde-als-kapitalisme-verbieden>

Literatuurlijst

Nussbaum, M. C. (1998). Whether From Reason Or Prejudice: Taking Money For Bodily Services. *The Journal of Legal Studies*, 27(2), 693–723.

Zaitch, D. & Staring, R. (2008). The flesh is weak and the spirit even weaker: prostitution clients and women trafficking in the Netherlands. In: Nicola, A di, Cauduro, A., Lombardi M, Ruspini P. (Eds.) *Human trafficking and prostitution: focus on clients*. Dordrecht: Springer.

Husen, G. van & Dijk, T. van (2016). *In Gesprek Met de Klant. Een onderzoek naar klanten van prostituees en hun rol bij de aanpak van misstanden*. Amsterdam: GGD Amsterdam, Cluster Epidemiologie & Gezondheidsbevordering.

Vanweesenbeeck, I, (2017). Sex Work Criminalization Is Barking Up the Wrong Tree. *Arch Sex Behaviour*, 46: 1631–1640.

Thirza Lagewaard

Thirza Lagewaard studeerde filosofie, politicologie en bestuurskunde aan de VU. Haar master Bestuurskunde had de afstudeerrichting ‘besturen van maatschappelijke organisaties’. Sinds 2017 is zij promovenda bij de afdeling filosofie aan de VU. Hier doet zij onderzoek in de sociale epistemologie: het vakgebied dat zich richt op de sociale kant van kennis. Thirza richt zich op de vraag hoe er het beste kan worden omgegaan met diepgaande meningsverschillen in een democratie. Op het moment verblijft zij tijdelijk aan Northwestern University nabij Chicago.